

BUKS – Tidsskrift for Børne- og Ungdomskultur

Nr. 74 2026 • Årgang 42 • ISSN online 2446-0648 • www.buks.dk

Karen S. Egelund og Lise Nielsen

En tid til frirum med højt til loftet – Legende og kreative processer i vuggestuen

Resume

Artiklen undersøger, hvordan fokus på legende og kreativ proces frem for produkt bidrager til at skabe et frirum for børn i dagtilbud. Med afsæt i aktionsforskning i vuggestuer udfoldes erfaringer fra prøvehandlinger i en æstetisk formidlingsform, hvor »De 5 S'er« – Sted, Skript, Skala, Stemning og Stemme – anvendes som analytiske begreber. Da stedet var ude under åben himmel med plads til store formater og armbevægelser, blev der også plads til variationer af legestemninger og deltagelsesmuligheder. Artiklens undersøgelse viser desuden, at legemodige voksne med et udvidet materialekendskab og enkel iscenesættelse i uderummet kan skabe meningsfulde legende og kreative processer med plads til børns fantasi, prøven sig frem og ejerskab ved at følge deres spor og lytte til deres stemmer verbalt og nonverbalt.

Nøgleord: kreative processer; frirum; materialitet; sted

*»Et eksperimentet er ikke et eksperiment, hvis man er sikker på at det lykkes«
(Froda & Ringsted, 1989).*

En lille gruppe børn sidder på spring rundt om bordet i børnehavens krearum. Sammen med den studerende har de samlet efterårsblade. Om lidt skal de tegne på bladene og lave aftryk på papir. Der dufter af skovbund. Børnene finder hver et blad, og den studerende instruerer i, hvordan de skal gøre. Men snart breder panikken sig i den voksnes krop. De valgte farver virker ikke, og der kommer ikke noget aftryk på papiret. Der bliver stille. Med en tydelig rødmen i kinderne henter den studerende hastigt forskellige farver fra depotet. »Så må vi undersøge, hvordan vi kan lave aftryk« siger hun. Børnene går ivrigt i gang og afprøver de nye farver. Og pludselig har en pige fundet en farve og en metode. Den intense stemning afløses af åbenlys glæde og forløsning. De andre børn kopierer pigens ide, og hun guider stolt sine venner.

Det var ikke kun børnene, der lærte noget den dag. Fortællingen kommer fra en 1. praktikprøve, og den studerende fik øje på noget væsentligt. Hun havde i sin planlægning ubevidst frataget børnene noget værdifuldt. Ved et tilfælde opstod der et frirum til børnenes ideer og eksperimenter. Hvad karakteriserer dette rum? Hvad er det unikke ved de legende og kreative processer, og hvordan skaber vi plads til denne typer aktiviteter i pædagogisk praksis?

»Kreativitet opleves som en kraft, en trang, som noget, der presser sig på og giver energi til undersøgelser, forsøg og eksperimenter« (Sieling, 2017, s. 68).

»Det legende består af en åben og undersøgende proces med plads til omveje, opbygning, nedbrydning, lyst, humor og pjat« (Kusk, 2022, s. 200).

Metodens rytme og rammens ro

Artiklen bygger på en konkret undersøgelse, der er udført med aktionsforskning som ramme, hvor aktioner er igangsat i praksis sammen med vuggestuebørn uden helt at vide, hvor processen leder os hen (Boysen, 2025). I aktionsforskning deltager forskeren selv i den praksis, som undersøges, og bidrager samtidig til at påvirke og udvikle den (Jensen, 2012). Aktioner omtales som prøvehandlinger i forløbet. Inspireret af den franske filosof og sociolog Bruno Latours (1947-2022) tilgang til praksisforskning, at »det er forskeren, der skal lære af dem, der undersøges, og ikke omvendt« (Boysen, 2025, s. 58) har vores makkerskab som henholdsvis pædagog og underviser på pædagoguddannelsen været centralt for hele forløbet. I vores samarbejde har Lise været ekspertten med en stærk faglig indsigt om feltet, og Karens rolle har været at inspirere og understøtte prøvehandlingerne i en travl praksis. Afprøvningerne indgår som en del af Temahub: Rum og materialitet i natur og naturfag i Playful Learning Praxis, der er et partnerskab mellem professionshøjskolerne og LEGO Fonden.

En undring i praksis over et øget fokus på »flotte« produkter i pædagogiske aktiviteter ledte til undersøgelsesspørgsmålet om, hvordan pædagoger kan skabe plads til legende og kreative processer i uderummet med fokus på proces fremfor produkt. Vi har efterfølgende gennemført prøvehandlinger, hvor vi har eksperimenteret med at skabe tydelige invitationer

til legende og kreative processer med intentionen om at tillægge processen særlig værdi. Undervejs viste materialekendskab sig at være afgørende, og det har derfor været centralt at afprøve forskellige iscenesættelser af materialitet. Desuden har en fælles drivkraft for afprøvninger været kunstner Anna Marie Holms (1946-2022) tilgang til værkstedet, børns kunstneriske arbejde og utraditionelle valg af materialer. Og det er hendes formulering »da stedet var...«, der er anvendt i artiklen (Holm, 2009).

I forløbet medvirker to vuggestuer. Den primære institution, hvor der har været fem afprøvninger, og den anden institution, hvor meritstuderende deltog i to afprøvninger og fælles refleksioner. Under prøvehandlingerne har vi lavet deltagerobservationer og dokumenteret praksis gennem feltnoter og visuelle metoder i form af foto og filmklip (Boysen, 2025, Frimann m.fl., 2020). De visuelle metoder styrkede vores undersøgelse, fordi de gjorde det muligt at gense f.eks. detaljer i børnenes nonverbale kommunikation og samspil.

I artiklen belyses det, hvordan fokus på proces frem for produkt bidrager til at skabe et frirum for børn i dagtilbud. Med begrebet frirum lægger artiklen vægt på en forståelse af frirum som oplevelse af frihedsrum med mulighed for at prøve sig frem, og hvor tingene i princippet kan vendes lidt på hovedet (Sieling, 2017). Artiklen er funderet på observationer fra tre afprøvninger formidlet i genren praksisfortællinger og primært analyseret gennem begreberne »De 5 S'er«: Sted, Skript, Skala, Stemning og Stemme (Ahrenkiel & Egelund, 2026). På denne baggrund illustreres teoretiske pointer, der er afgørende for børns oplevelse af frirum. Det er artiklens ærinde at være let læseligt, nemt at koble til egen praksis og måske et kærligt puf til de voksne, der er særligt optaget af produkter og har behov for kontrol.

Kreativitet og æstetisk fornemmelse

Det er vores indtryk, at kreativitet i pædagogisk praksis ofte forbindes med særlige evner til at udtrykke sig med materialer og redskaber – f.eks. de aktiviteter, der går under fællesbetegnelsen »klippe-klister«. Kreativitet forstås i nærværende artikel som en almenmenneskelig mulighed for alle – latente kreative kræfter og æstetiske fornemmelser muligt for alle ((Tanggaard, 2010) Sieling 2017, s. 68). Menneskets forestillingsevne – og som følge heraf potentielt ubegrænset kreativitet – kan anskues som det, der radikalt adskiller os fra jordens resterende liv (Robinson, 2011). Det er centralt i dagtilbud at arbejde bevidst med kreative og sanselige processer, hvor der er plads til at »prøve sig frem« og udvikle æstetisk fornemmelse, dvs. at barnet får erfaringer med at mærke, om noget er mere rigtigt end andet og kan danne sig en mening (Hammershøj, 2012; Sieling, 2017). Barnet udvikler potentielt udholdenhed, mod og erkendelser om sig selv og verden.

»Deduktiv pædagogik: Pædagogen forbereder, rammesætter og styrer pædagogiske aktiviteter« (Boysen, 2020, s. 201)

»Induktiv pædagogik: Pædagogen følger, og støtter op omkring, børns og borgernes interesser, nysgerrighed og motivation« (Boysen, 2020, s. 201)

Legemodige voksne skruer ned for skabeloner – og op for skøre idéer

Med den styrkede læreplan i 2018 blev der et fornyet fokus på både de planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter og børneinitierede aktiviteter (UVM, 2018). En vokseninitieret tilgang er ofte kendetegnet ved at det er pædagogen som guider børnene gennem et forløb, trin for trin evt. med et bestemt slut facit. Det indledende eksempel med den studerendes aktivitet afspejler, hvordan en kreativ vokseninitieret aktivitet med en deduktiv didaktik kunne se ud i pædagogisk praksis. Det positive ved processer som denne er de håndværksmæssige teknikker og det materiale kendskab, som børnene kan tilegne sig (Boysen, 2020). Det er dog ikke sikkert, at barnet udvikler kreativitet og æstetisk fornemmelse i arbejdet med et »trin for trin« forløb eller en skabelon – her kopierer barnet og gør sig umage med at løse opgaven rigtigt (Sieling, 2017).

Kreativitet hænger uløseligt sammen med frirummet til at eksperimentere og afprøve egne ideer, hvilket ofte er baseret på en induktiv didaktik. Det er pædagogens rolle, at stilladsere forløbet, inspirere, invitere til at lære noget eller understøtte de børneinitierede aktiviteter – det vil sige opmærksomt følge børnenes spor og interesser (Cecchin, 2015, Boysen, 2020). Det kræver legemodige voksne, der tager leg alvorligt, kan udfordre sig selv og barnet og støtte skøre påfund, hvor man ikke er sikker på at eksperimentet lykkes.

Billede 1: Afprøvning med rum og materialitet på legepladsen

Billede 2-4: Undersøgelse af materialitet

Da stedet var et hjørne af legepladsen

Vi indretter et sted til leg og undersøgelse. Store ark papir lægges på jorden, kridt, spande med blødt mudder og pinde fordeles. Det er en lun eftermiddag i juni. Børnene myldrer gennem lågen, og de yngste vuggestuebørn går nysgerrigt til værks. De opsøger tavst de voksne blikke, og de voksne svarer positivt tilbage, med et » ja, I må gerne tegne med mudder«. Børnene sætter sig, deres kroppe viser fordybelse og ro. Indimellem kigger de på Lise. Det sker, at Lise udvider legen med flere pinde og hjælper børnene med at deles om spandene. Tiden går. Indtil nu har de ældste børn leget i sandkassen, men efter lidt tid opsøger de legen med muddertegning. De spørger til poserne i træet, det udvikler sig til en smadreleg og avispapiret bliver spredt ud over det hele. Lise har lyst til at rydde op, men der opstår en ny leg rundt om træet, hvor der males med mudder på de ødelagte poser.

Sted – kreaværksted under åbne himmel

»Vi er blevet fyldt med, at for at lave noget kunstnerisk eller kreativt, skal man sidde ned ved et bord på et sted, der er indrettet til det« (Holm, 2007).

Den legende og kreative proces er flyttet ud af krearummets velkendte stole og borde til legepladsen. Gennem iscenesættelsen med materialitet udfordres de rutiner og regler, der normalt præger uderummet, og åbner for nye handlemuligheder (Kusk, 2022). Flere børn går ud og ind af legen. Enkelte børn deltager uafbrudt i mere end en time, hvor de undersøger materialerne. Med de store papirark er der fysisk plads til at deltage på flere forskellige måder og ingen bliver rettet på. Uderummet åbner muligheder for at udfolde sig fysisk, være i bevægelse og deltage i mangfoldige samspil (Waterhouse, 2021; Kusk, 2022). Det er netop i de anderledes handlinger, at stederne formes og genskabes på ny. Børnene får med muddertegningen nye erfaringer med måder at handle på i deres uderum. Det kan forklares som en form for »forhandling« med stederne, hvor der udforskes i nye måder at bebo dem og potentielle fællesskaber på stedet (Meelhuus og Nordtømme, 2022, s. 109; Kusk 2022). Når stedet for frirummet er under åben himmel, så er der inspiration at hente fra naturen, og børnene kan på sigt udvikle naturforbundethed. Pak materialerne i en rullekuffert og dermed kan legende og kreative processer skabe et frirum et nyt sted på turer ud af huset.

Stemninger i legen

»Legestemninger er de stemninger, vi kan være i, når vi leger. Børn holder af forskellige stemninger« (Ahrenkiel & Egelund, 2026, s. 16).

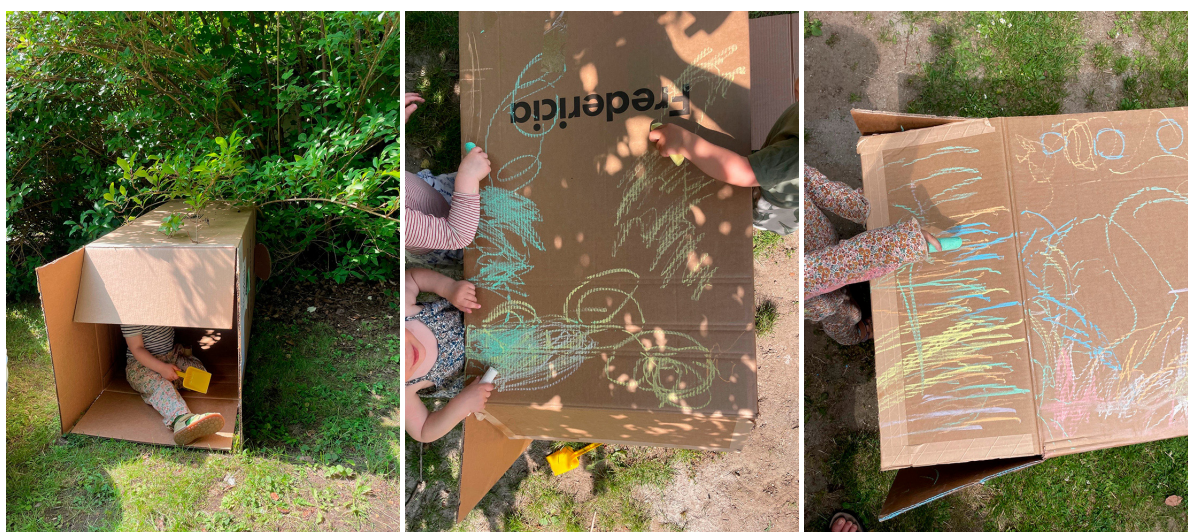
Når børnene sidder og tegner med mudder, er det en hengiven stemning, der kan opleves som indadvendthed, lethed og koncentreret (Skovbjerg, 2016, s. 75). En leg og stemning hvor barnet kan udvikle æstetisk fornemmelse. I følge legeprofessor Helle Marie Skovbjerg er der fire legestemninger:

1. Hengiven stemning
2. Højspændt stemning
3. Euforisk stemning
4. Opspændt stemning (Skovbjerg, 2016, s. 75)

Stemningerne er knyttet til de handlinger, der er i legen, og derfor kan stemninger skifte undervejs, når legens praksis ændres. Senere i praksisfortællingen slår de ældste vuggestuebørn voldsomt til bagerposerne og river dem op. Det er en euforisk stemning, der genkendes som vild, uforudsigelighed med et stigende støjniveau og ret pjattet. »Legens stemninger er tæt forbundet med meningsproduktion via handlingerne, hvilket betyder, at det er det, »vi gør«, som giver os en værdifuld måde at være til stede på« (Skovbjerg, 2016, s. 11). Når pædagogen retter sit fokus på proces fremfor produkt, bidrager det til frirum, hvor børnene kan eksperimentere, handle og erfare forskellige legestemninger. Derudover har stedet indvirkning på meningsproduktionen og stemningerne (Jørgensen & Schrøder, 2024). Det gælder derfor for pædagogen om dels at udvælge et sted, hvor der er plads til at udfolde sig fysisk og deltage i den legende og kreative proces. Indendørs ville der med stor sandsynlighed ikke være frirum for smadrelegen i processen. Dernæst at pædagogen kan identificere hvilke legestemninger, der kommer til udtryk, så legen får plads og stemningerne varieres og medtænkes i planlægningen (Ahrenkiel & Egelund, 2026).

Billede 5-6. Overraskende papkassesamling på legepladsen

Billede 7-9. Materialitet på legepladsen

Da materialet var papkasser

Solen skinner og legepladsen er grøn. Karen har skåret huller, låger og døre i de store papkasser. Nu kommer vuggestuebørnene ud. Det er eftermiddag. Børnegruppen kravler uden betænkeligheder ind i kasserne. De taler sammen. De opdager smutveje og i højt tempo bevæger de sig fra kasse til kasse. Efter lidt tid slår fire børn rytmer på en papkasses top. Det skaber høje lyde. Et barn inde i kassen kommer utilfreds ud. Lise er tæt på, og balancen bliver hurtigt genfundet. Slagtøjslegen går over i en tegneleg, hvor de med store aktive bevægelser tegner på kassernes ydre. En pige fortsætter længe med at tegne. Tiden går. Alle sider og små dele bliver tegnet til med streger. Andre børn leger hus- og huleleg. De lukker og åbner for hinanden igen og igen. Der er mange børn rundt om, inde i og mellem papkasserne.

Skript, pap og ballade

»Når voksne får øje på materialer og deres brug – hvad kan der ske med børnenes fantasi?« (Kusk, 2022, s. 208)

Børnene viste tydeligt med deres kroppe, at de er trygge ved materialet og har erfaringer med papkasser og vidste, at her kunne der lægges kræfter i. Energien, hvormed de undersøgte kasserne, kan analyseres med psykolog Vicky Sielings definition på kreativitet, hvor børnenes skabertrang presser sig på som en indre kraft og viser sig i handlinger med leg og kreativ proces, der hele tiden udvikler sig (2017, s. 68). Skript handler om materialitet. Når det er tydeligt, hvordan materialer skal bruges eller behandles, siger man, at de har et tydeligt skript (Ahrenkiel & Egelund, 2026). Det kan f.eks. være legetøj og objekter fra hverdagen: Tuscher, en gryde, en bøjle eller et juletræ. Er børnenes skabertrang i den kreative proces mon forbundet med, at papkassen er i kategorien »svagt skriptet«, hvor der er et utal af muligheder for anvendelse, og at de er frie til at afprøve deres egne ideer? Svagt skriptede materialer er f.eks. pinde, garn, skruelåg, paprør, stofrester, knapper, syltetøjsglas, malertape, diverse emballage og avisepapir, der alle er oplagte materialer at indsamle f.eks. med hjælp fra forældre og kontakter i lokalsamfundet.

I den første afprøvning ville Lise gerne rydde op men erfarede, hvordan de ødelagte avissider og papirsposer blev en impuls for børnegruppens udvikling af legen og den kreative proces. I den beslutning bliver børnenes proces samtidig anerkendt. Det valg forstærker børnenes frihed og handlerum i processen. Samtidig er det et eksempel på udvidelse af materialekendskab og viden i egen praksis.

»Hvis materialeudvalget og det pædagogiske kendskab til materialer er spinkelt, kan det være en udfordring for legende æstetiske processer og begrænse børns mulighed for at gøre sig erfaringer med mangfoldige materialer« (Waterhouse, 2013, s. 163; Kusk, 2022, s. 201). Tidligere forskning i børnehave har vist en knaphed i pædagogers kendskab til materialer og deres anvendelsesmuligheder ((Waterhouse, 2013; Hansson 2016); Kusk, 2022, s. 208). Norske Ann Hege Lorvik Waterhouse, der er professor i visuelle fag, kunst og håndværk, peger netop på, at materialeudvalget kan udvides, ved et øget fokus på genbrugsmaterialer, materialer fra naturen f.eks. skaller, sten og kogler og bark og »stedlige materialer« som Waterhouse kalder de materialer, der kan findes et specifikt sted, som sand, bark og vand på legepladsen (Waterhouse 2013, s. 163; Kusk, 2022, s. 201).

Afprøv mangfoldige materialer og ikke kun tydeligt skriptede materialer, men bland evt. utraditionelle hverdagsobjekter eller legetøj med svagt skriptede materialer og stedlige materialer. Det vil få børn og voksnes fantasi i gang. Det er samtidig pædagogernes ansvar ikke at bruge mere, end der er basis for og inddrage genbrugsmaterialer, hvor det kasserede forvandles og anvendes på ny (Holm, 2011). Herigennem kan børnene potentielt lære at være kritiske omkring forbrug og at passe på naturen.

Billede 10: Store ark af pap skaber plads til, at flere børn kan deltage

Billede 11-12: Tid til at udforske og bruge sanserne

Da stedet var en bakke

I et afgrænset område af legepladsen er flere store ark af pap placeret ophængt eller liggende, en flyttekasse, små spande med kridt, vand og pensler. Der er morgendug i græsset og rundt langs hækken, og ved gyngerne sidder meritstuderende fordelt i små grupper på liggeunderlag. Uden at gøre et stort nummer ud af det, ser de på legen. Tre studerende leger med børnegruppen, der har deres to faste voksne med ud. I en vekselvirkning inviterer de voksne børnene med til at udforske materialerne, og dernæst følger de voksne børnenes initiativer. På bakken udfolder en tegneleg sig, hvor kroppe i fart tegner streger ned af papstykket. Gentagelser, turtagning og høje stemmer. Karen finder bolde i forskellige størrelser og samler biler i kassen med legetøj. Efter en tid foreslår én af de studerende, om ikke de skal tage bolde med op på bakken. Legen udvikler sig. Karen flytter et stykke pap mere over på bakken, men det er det oprindelige pap alle vil lege og lade biler og bolde trille. Børnene fordeler sig, hvor de tegner med kridt og maler med vand. En dreng sidder længe ved bakken med en studerende. Han gør med rolige bevægelser et kridt vådt med en pensel, det smitter af, og det bliver blødt. Hun gør det samme. En anden dreng maler med vand på sine hænder, og en studerende rækker sine hænder frem. Vi er på besøg i en lille times tid.

Skala, hvor legen folder sig ud – langt ud over et A4

Kridt, pensler og pappet var materialer og redskaber, som børnene kendte og frimodigt anvendte. Børnene inviteres denne morgen med i en proces uden facit og der opstår et frirum. Der var store og små kridt, og der var nok til alle dvs. ingen ventetid. Når pædagogen skal udvælge materialet, er det med afsæt i forestillingen om materialernes legepotentiale og udforskning, der potentielt kan ske i mødet med materialet. Et blik for det sted den legende proces skal foregå og, hvilke stemninger det får frem (Ahrenkiel & Egelund, 2026). Begreberne sted, skript, og stemning er tæt forbundet med skala. Pappets størrelse gav plads til, at flere børn kunne deltage uden at ramme hinanden uhensigtsmæssigt. Med store formater blev der skabt flere deltagelsesmuligheder, hvor kroppe kunne være aktive med store bevægelser. Det var improviseret, at Karen fandt bolde og biler frem. En mulighed for at eksperimentere med et udendørs »biltæppe«. Børnene greb invitationen i form af legemedier og hentede selv flere køretøjer. Da stedet var bakken, hang legens handlinger sammen med stemningerne højspændt kendetegnet med fart, løb og skift samt den euforiske kendetegnet ved smadre, råb og dril (Skovbjerg, 2016). Hvis pappet havde ligget fladt, ville det måske have udviklet sig til en mere »klassisk-biltæppe-leg«, der kan kobles til en mere hengiven indadvendt stemning. Stedet medvirker til at den legende og kreative proces kan udvikle sig til en vild og udforskende leg præget af frihed og handlerum. Skala kan medvirke til legende læring, fordi børnene får pirret deres nysgerrighed, de kan indtage en undersøgende, eksperimenterende og åben tilgang til de fysiske og sociale omgivelser, de er en del af.

I dagtilbud bør en regel gælde, at i planlægning af lærings- og udviklingsmiljøer, der inspirerer til kreativ udfoldelse og skabelse af et frirum for børn, at plads til kroppens sanselige erfaringer medtænkes i processen! Allerede som helt små går børn på opdagelse i verden – med kroppen og sanserne forrest udforsker og tilegnes en forståelse af alle dens forunderlige sammenhænge og sig selv, imens deres fantasi udvikler sig (Waterhouse, 2017, Fredens, 2018, Hansen & Boysen, 2023). Skala giver således anledning til en refleksion over

materialets størrelse småt eller stort, mængden – mange eller få! Materialitet, der er småt, lægger op til en lille gruppe eller en individuel kreativ proces, og foregår ofte ved bord og stole i en hengiven stemning i fordybelse som f.eks. tegning og maling (Skovbjerg, 2021; Skovbjerg & Jørgensen, 2021). Med afprøvningen fik vi øje på, at tegning som et frirum kan folde sig ud – langt ud over et A4 og endda ned ad en bakke. Men hvordan kan pædagogen medtænke barnets stemme i konkrete processer, der understøtter et frirum?

Stemmer udtrykt i ord og handlinger

I den styrkede pædagogiske læreplan omtales barnet som medskaber og aktiv i relation til egen læring og udvikling (UVM, 2018). Som følge heraf skal pædagogerne planlægge med inddragelse af børnenes perspektiv og ligeledes i den pædagogiske dokumentation lægge vægt på at indsamle børnenes stemmer som udgangspunkt for evaluering (Elbæk & Lillelund, 2019, s. 161).

Hermed styrkes børnenes oplevelse af deltagelse og det at få en »stemme«, og man kommer et lag dybere ned i en forståelse af, hvad børnene selv oplever, erkender og lærer gennem de pædagogiske processer, som det pædagogiske personale rammesætter. For eksempel er det hensigtsmæssigt, at man ikke blot udstiller børnenes tegninger, fotos og produktioner, men at det pædagogiske personale faktisk også citerer børnene og skriver ned, hvad de har sagt og kommunikeret i de pædagogiske processer (Elbæk & Lillelund, 2019, s. 161).

I frirummet på bakken udtrykker børnene deres stemmer både verbalt og nonverbalt. De studerende giver ikke opgaveinstrukser, men skiftevis inviterer de til udforskning eller følger børnenes spor. Drengene bliver støttet i at »prøve sig frem«, og de studerende lytter til og deltager i drengens undersøgelse. Børnenes handlinger med vandet og kridt viser deres interesser og danner på sin vis afsættet for et fælles tredje med de studerende (Husen, 1996). På billederne viser drengene fysisk på hver deres måde, hvad de er optaget af, hvilket kunne være udgangspunktet for pædagogernes rammesætning af den næste kreative og legende proces på legepladsen. Det vil medvirke til, at børnene oplever medbestemmelse, ejerskab og den pædagogiske aktivitet som meget meningsfuld (Warming, 2011, Ahrenkiel & Egelund, 2026). Kreativitet lader sig ikke vurdere og evaluere objektivt (Boysen, 2020). Pladsen her tillader ikke en uddybelse af barnets stemme i forhold til evaluering. Derfor lyder en enkel anbefaling, at evalueringen både retter fokus mod den legende og kreative proces, de fysiske spor processen efterlader samt et eventuelt produkt – med vægt på det, der fungerer:

- De kan fordybe sig
- De kan beherske relevante redskaber
- De kan være fantasifulde og legende
- De kan samarbejde
- De kan eksperimentere (Elbæk & Lillelund, 2019, s. 163)

Udvælg og formuler få kriterier, som efterfølgende kan danne grundlag for en systematisk evaluering med inddragelse af f.eks. »De 5 S'er« – med fokus på det enkelte barns stemme, gruppens samspil og den legende læring i processen.

Den allersidste svingom og tre fund

»Værksteder kan opstå alle steder, når blot viljen er der... Et værksted er en tilstand« (Holm, 2007).

I samarbejde med engagerede pædagoger og meritstuderende har vi igangsat afprøvninger i en lille skala i to institutioner med det formål at skabe viden i den konkrete praksisnære virkelighed (Boysen, 2025). Omdrejningspunktet i artiklen har været at undersøge, hvordan det at rette fokus på proces fremfor produkt bidrager til at skabe frirum for børn i dagtilbud. Det er en værdifuld måde at udvikle praksis, undervise praksisnært, og som afslutning heraf følger tre centrale fund:

- Simpel iscenesættelse af et sted under åben himmel med plads til store formater og aktive kroppe understøtter en variation af deltagelsesmuligheder og legestemninger, som samlet medvirker til et frirum, der kan udvikle sig og fortsætte i længerevarende tid.
- Udvidelse af materialekendskab kan foregå i et ægte fælles tredje, som en del af den legende og kreative proces, hvor børn og voksne ligeværdigt tilegner sig nye erfaringer med materialet.
- Ved nye materialer skal børnene »inviteres« til udforskning og prøven sig frem, hvor legemodige voksne går foran og samtidig følger børnenes spor og lytter til deres stemmer verbalt og nonverbalt.

Referencer

- Ahrenkiel, L. & Egelund K. S. (2026). *5 S'er. Til at tænke og handle med i dagtilbud*. Playful Learning
- Boysen, M. S. W. (2020). Kunst, æstetik og håndværk. I N. E. Jensen, H. Jæger & T. Bollerup-Jensen (red.). *Tæt på pædagogik. Grundfaglighed på pædagoguddannelsen*. Hans Reitzels Forlag.
- Boysen, M. S. W. (2025). *Praksisnær forskning. En grundbog til pædagoger*. Akademisk Forlag
- Cecchin, D. (2015). *Barndomspædagogik i dagtilbud*. Akademisk Forlag
- Elbæk, S. & Lillelund, F. (2019). Pædagogisk dokumentation af æstetiske processer. Dafolo. I T. H. Mortensen & T. Næsby (red.). *Den styrkede pædagogiske læreplan. Grundbog til dagtilbudspædagogik*
- Fredens, K. (2018). *Læring med kroppen forrest*. Hans Reitzels Forlag
- Frimann, S., Jensen, J. B. & Sunesen, M. S. K. (2020). *Aktionsforskning: i et læringsperspektiv*. Hans Reitzels Forlag
- Froda, J. & Ringsted, S. (1989). *Plant et værksted*. Gyldendals Bogklubber
- Hansen, N. & Boysen, M. (2023). Æstetiske læreprocesser og udtryksformer. I T. Ankerstjerne (red.). *Temaer og aktiviteter i skole- og fritidspædagogikken*. Hans Reitzels Forlag
- Holm, A. M. (2007). *Baby-art*. AV Form

- Holm, A. M. (2009). *Kunstnerisk liv ude*. AV Form
- Holm, A. M. (2011). *Øko-art med småbørn*. AV Form
- Husen, M. (1996). Det fælles tredje – om fællesskab og værdier i det pædagogiske arbejde. I B. Pécseli (red.). *Kultur & pædagogik*. Hans Reitzels Forlag
- Jensen, J. B. (2012). Musik, kunst og æstetisk læring. I G. Duus, M. Husted, K. Kildedal, E. Laursen & D. Tofteng (red.). *Aktionsforskning. En grundbog*. Samfundslitteratur
- Jørgensen, H. H. & Schrøder, V. (2024). Betydningen af rum og materialitet for legende tilgange. I D. Obenhausen, S. H. Lehmann & R. Sørensen (red.). *Playful Learning formidlingsrapport: En rapport om forskning i legende tilgange til undervisning på pædagog- og læreruddannelsen* (s. 31-36). Playful Learning Forskning.
https://playful-learning.dk/wp-content/uploads/2024/08/Skovbjerg-et-al.-2024-PlayfulLearning_Formidlingsrapport-1.pdf
- Kusk, H. (2022). Skabende fællesskaber omkring materialer. I L. G. Hammershøj (red.). *Legekunst: Leg, dannelse, kunst og kultur i dagtilbud*. Samfundslitteratur.
- UVM (2018). *Bekendtgørelse af lov om dag-, fritids- og klubtilbud m.v. til børn og unge (dagtilbudsloven)*. København: Børne og undervisningsministeriet. retsinformation.dk/eli/lta/2018/1214
- Warming, H. (2011). *Børneperspektiver: Børn som ligeværdige medspillere i socialt og pædagogisk arbejde*. Akademisk Forlag.
- Robinsen, K. (2011). *Out of our minds. Learning to be creative*. Capstone Publishing Ltd
- Sieling V. J. (2017). Frihed, kærlighed og kreativitet. I N. F. Hansen (red.). *Æstetikken tilbage i pædagogikken – på opdagelsesrejse mod ukendte mål*. Dafolo
- Skovbjerg, H. M. (2016). *Perspektiver på leg*. Turbine Akademisk
- Ørnø, L. (2010). *Kreative børn*. Dafolo

Biografier

Karen Stine Egelund er grafisk designer, pædagog og cand.mag. i læring og forandringsprocesser samt børnebogsforfatter. Hun er lektor ved Center for Pædagogik på Professionshøjskolen Absalon, hvor hun underviser og arbejder med udviklingsprojekter i pædagogisk praksis. Hendes arbejde kredser om leg, æstetik og læring i praksisnære læreprocesser, hvor materialitet spiller en central rolle. Hun har desuden været ambassadør for Playful Learning programmet (2018–2026) og bidraget til at udvikle legende tilgange til læring på videregående uddannelser og i praksis.

Lise Nielsen er pædagog og afdelingsleder i Børnehuset Pilen i Lyngby-Taarbæk kommune. Hun arbejder med både vuggestue- og børnehavebørn og har fokus på udvikling af praksis herunder særligt legende tilgange. Lise har et diplom i Leg, Kreativitet og Læring. Siden 2025 har Lise samarbejdet med Professionshøjskolen Absalon og P+L Praxis om Rum og Materialitet i Naturen, hvor der blev eksperimenteret med at bruge materialer på en ny og anderledes måde på legepladsen.